

ผลการใช้กิจกรรมทัศนศิลป์สร้างสรรค์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กออทิสติก
ในสถานสงเคราะห์ จังหวัดเชียงใหม่
Creative Visual Arts to Improve Life Quality of Autistic Children in Chiang Mai
Orphanage Houses

เอกพงศ์ สุริยงค์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
Eakaphong Suriyong
Chiang Mai Rajabhat University
Email: eakpui@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมทางด้านร่างกาย จิตใจและอารมณ์ และด้านสังคมก่อนและหลังการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ด้านทัศนศิลป์สร้างสรรค์ของเด็กออทิสติก และ 2) ศึกษาผลการใช้กิจกรรมทัศนศิลป์สร้างสรรค์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กออทิสติกในสถานสงเคราะห์ จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คือเด็กออทิสติก จากมูลนิธิบ้านสมานใจ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 20 คน วิเคราะห์แบบสอบถามด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อเปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมในการจัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมทัศนศิลป์สร้างสรรค์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กออทิสติกในสถานสงเคราะห์ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมทัศนศิลป์สร้างสรรค์ กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมด้านร่างกายดีขึ้น ร้อยละ 75.00 มีพฤติกรรมด้านจิตใจและอารมณ์ดีขึ้นร้อยละ 80.00 และพฤติกรรมด้านสังคมดีขึ้น ร้อยละ 78.00 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยดีขึ้นทั้งสามด้าน

คำสำคัญ: ทัศนศิลป์; ศิลปะบำบัด; เด็กออทิสติก

* ได้รับบทความ: 3 มิถุนายน 2565; แก้ไขบทความ: 17 ธันวาคม 2565; ตอรับตีพิมพ์: 21 ธันวาคม 2565
Received: 3 June 2022; Revised: 17 December 2022; Accepted: 21 December 2022

Abstract

This research aimed to study the result of creative visual arts for improving the quality of life of children with autism in the Chiang Mai Nursing Home. This study's population and sample group were 20 autistic children from Baan Samarn Jai Foundation, Chiang Mai Province. The questionnaire was analyzed by percentage, mean and standard deviation to compare the changes in the sample before and after participating in the activities. Organizing learning through creative visual arts activities to improve the quality of life of children with autism in nursing homes in Chiang Mai found that, after participating in creative visual arts activities, 75.00% of the sample had better physical behavior, 80.00% had better cognitive and emotional behavior, and 78.00% had better social behavior.

Keywords: Visual Arts; Art Therapy; Autism Children

บทนำ

โรคออทิสติกได้รับความสนใจในกลุ่มนักวิชาการทั้งด้านสาธารณสุข ด้านสังคมวิทยา หรือด้านมานุษยวิทยา โดยอาจมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันไป เช่น ออทิสซึม ออทิสติกสเปกตรัม พีดีดี เป็นต้น ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เลขา (2548) ได้ระบุว่า ออทิสติก เป็นความผิดปกติของพัฒนาการเด็กรูปแบบหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะเฉพาะตัว โดยเด็กไม่สามารถพัฒนาทักษะทางสังคมและการสื่อความหมายได้เหมาะสมตามวัยมีลักษณะพฤติกรรมกิจกรรม และความสนใจ เป็นแบบแผนซ้ำ ๆ มีความจำกัดเฉพาะบางเรื่อง ไม่ยืดหยุ่นและเป็นสิ่งที่สะสมมานาน ส่งผลให้เกิดข้อจำกัดในการดำรงชีวิต

เพ็ญแข ลิ้มศิลา (2540) ได้ระบุว่าสาเหตุของโรคออทิสติกยังคงเป็นที่สงสัยและศึกษากันในแวดวงนักวิชาการ โดยผู้ที่มีพฤติกรรมออทิสติก นั้นมีแนวโน้มที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้นในหลายประเทศ ตัวอย่างเช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกามีการพบกลุ่มอาการออทิสติก 2-8 คน ต่อ เด็ก 1,000 คน และในประเทศไทยพบกลุ่มอาการออทิสติก 9.9 คนต่อเด็ก 10,000 คน แม้จะยังไม่ทราบสาเหตุที่แน่ชัดของโรคออทิสติก แต่ปัจจุบันมีการค้นหาวิธีการช่วยเหลือเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของผู้ป่วยโรคออทิสติกให้ดีขึ้นโดยเริ่มตั้งแต่อายุน้อยและเกิดความต่อเนื่องของการช่วยเหลือ

อนุพันธ์ุ พฤษพันธ์ุจิ (2553) ได้ให้นิยามว่า ศิลปะบำบัด หรือ กระบวนการทางศิลปะที่ถูกรนำมาใช้ในทางการแพทย์และสาธารณสุข ที่จะเป็นเครื่องมือในการเยียวยา บำบัด เป็นกระบวนการหนึ่ง ที่นำมาสร้างเสริมพัฒนาการและสมรรถภาพของกลุ่มออทิสติก เป็นการพัฒนาจากภายนอกสู่ภายใน

เพื่อสร้างสมดุล ลดอุปสรรคภายในและผ่อนคลายจากภายใน เพื่อให้ผู้รับการบำบัดเกิดการสร้างสรรค์ และส่งผ่านความรู้สึกผ่านงานศิลปะที่ตัวเองสร้างขึ้น

การจัดกิจกรรมศิลปะบำบัดถูกมองว่าเป็นอีกหนึ่งแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กออทิสติก โดยหากมีการนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเสริมหลักสูตรสำหรับสถาบัน การศึกษาหรือหน่วยงานที่ดูแลเด็กออทิสติกจะช่วยส่งเสริมให้เด็กเหล่านั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของผลการใช้กิจกรรมทัศนศิลป์สร้างสรรค์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กออทิสติกในสถานสงเคราะห์จังหวัดเชียงใหม่ที่จะช่วยเสริมพัฒนาการเยียวยา สร้างสมรรถภาพ ด้านอารมณ์และจิตใจ รวมถึงการเข้าสังคมของเด็กออทิสติก โดยจะยังประโยชน์แก่ส่วนรวมและ เสนอแนะแนวทางการบำบัดไปยังกลุ่มที่สนใจต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมทางด้านร่างกาย จิตใจและอารมณ์ และด้านสังคม ก่อนและหลังการใช้ กิจกรรมการเรียนรู้ด้านทัศนศิลป์สร้างสรรค์ของเด็กออทิสติก
2. เพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรมทัศนศิลป์สร้างสรรค์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กออทิสติก ในสถานสงเคราะห์จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ เด็กออทิสติกในมูลนิธิ สมานใจ จำนวน 20 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ เช่น เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หนังสือ วารสาร และการลงพื้นที่เป้าหมายเพื่อเก็บข้อมูล สัมภาษณ์ และบันทึกภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กออทิสติก ชุดกิจกรรมศิลปะ สร้างสรรค์สำหรับเด็กออทิสติกเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพด้านต่าง ๆ โดยแบ่งเป็นกิจกรรมพัฒนา องค์ประกอบด้านร่างกาย กิจกรรมพัฒนาด้านจิตใจ และกิจกรรมพัฒนาด้านสังคมและแบบสังเกตและ วัตถุประสงค์การวิจัยเบื้องต้นของเด็กออทิสติกทั้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคม ก่อนและหลังการทำ กิจกรรม

แนวทางดำเนินการวิจัยมีดังนี้

ระยะที่ 1 ลงพื้นที่หารือร่วมกับผู้อำนวยการมูลนิธิสมานใจเพื่อค้นหาประเด็นมาออกแบบกิจกรรม การจัดการเรียนรู้ด้านทัศนศิลป์สร้างสรรค์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กออทิสติก

ระยะที่ 2 นำข้อมูลที่ได้ออกมาวิเคราะห์เพื่อออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ชุดกิจกรรมเรียนรู้ทัศนศิลป์สร้างสรรค์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กออทิสติก โดยแบ่งกิจกรรมได้ดังนี้

วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น 203 ปีที่ 9 ฉบับที่ 4 ตุลาคม - ธันวาคม 2565

- กิจกรรมการปั่นตามจินตนาการ เกี่ยวกับความงามทางธรรมชาติ เพื่อพัฒนาองค์ประกอบทางด้านร่างกาย จิตใจและอารมณ์ และด้านสังคม

- กิจกรรมการวาดภาพพระบายสีตามจินตนาการ เกี่ยวกับความงามทางธรรมชาติ เพื่อพัฒนาองค์ประกอบทางด้านร่างกาย จิตใจและอารมณ์และแบบสังเกตและวัดพฤติกรรมเบื้องต้นของเด็กออทิสติกก่อน-หลังการเข้าร่วมกิจกรรมทัศนศิลป์สร้างสรรค์

ระยะที่ 3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านทัศนศิลป์สร้างสรรค์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กออทิสติก พร้อมทั้งสังเกตและวัดพฤติกรรมของเด็กออทิสติกก่อน-หลังการเข้าร่วมกิจกรรมทัศนศิลป์สร้างสรรค์

ระยะที่ 4 รวบรวมผลการจัดกิจกรรมทัศนศิลป์สร้างสรรค์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กออทิสติก มาวิเคราะห์ และเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ผลจากแบบสอบถาม แบบสังเกตและวัดพฤติกรรมเบื้องต้นของเด็กออทิสติกก่อน-หลังการเข้าร่วมกิจกรรมทัศนศิลป์สร้างสรรค์ แสดงผลออกมาเป็นตาราง ประกอบด้วยอัตราร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

จากการศึกษาพฤติกรรมทางด้านร่างกาย จิตใจและอารมณ์ และด้านสังคม ก่อนและหลังการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ด้านทัศนศิลป์สร้างสรรค์ของเด็กออทิสติก พบว่า ก่อนการใช้ชุดกิจกรรมทัศนศิลป์สร้างสรรค์ กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมด้านร่างกาย เช่น การตอบรับ หรือ การรับรู้ที่มีต่อสภาพแวดล้อมทั่วไป ความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมอื่นๆ ในระดับปานกลาง มีพฤติกรรมด้านจิตใจหรืออารมณ์ เช่น การตระหนักรู้อารมณ์ตัวเองและผู้อื่น การผ่อนคลายอารมณ์ การถ่ายทอดความรู้สึกของตนเองต่อผู้อื่น การถ่ายทอดความต้องการของตนเอง อยู่ในระดับปานกลาง และมีพฤติกรรมด้านสังคม เช่น การทำงานร่วมกับผู้อื่น และ การรู้จักแบ่งปันซึ่งกันและกัน อยู่ในระดับที่มาก

จากการศึกษาผลการใช้กิจกรรมทัศนศิลป์สร้างสรรค์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กออทิสติก ในสถานสงเคราะห์จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า หลังการใช้ชุดกิจกรรมทัศนศิลป์สร้างสรรค์ กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมด้านร่างกาย เช่น การตอบรับ หรือ การรับรู้ที่มีต่อสภาพแวดล้อมทั่วไป ความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมอื่น ๆ ในระดับมาก มีพฤติกรรมด้านจิตใจหรืออารมณ์ เช่น การตระหนักรู้อารมณ์ตัวเองและผู้อื่น การผ่อนคลายอารมณ์ การถ่ายทอดความรู้สึกของตนเองต่อผู้อื่น การถ่ายทอดความต้องการของตนเอง อยู่ในระดับมากและมีพฤติกรรมด้านสังคม เช่น การทำงานร่วมกับผู้อื่น และ การรู้จักแบ่งปันซึ่งกันและกัน อยู่ในระดับมาก

จากผลการวิจัยข้างต้นสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กานดา ผาวงค์ (2549) ที่ได้ศึกษาผลของกลุ่มศิลปะบำบัดที่มีต่ออาการทางลบของผู้ป่วยจิตเวช ที่เป็นผู้ป่วยในของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพตอนคู่วิทยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์ และสรุปว่า ผู้ป่วยมีภาวะสับสนวุ่นวายลดลงหลังจากได้เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะบำบัด และพบว่าค่าเฉลี่ยของระดับอาการทางจิตก่อนและหลังทดลองแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรจิรา จะแรมรัมย์ (2562) ที่ศึกษาผลการใช้กิจกรรมศิลปะบำบัด ในการส่งเสริมพัฒนาการด้านความคิด สร้างสรรค์ของเด็กออทิสติก โดยพบว่า หลังจากใช้กิจกรรมศิลปะบำบัดเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กออทิสติก เด็กออทิสติก มีพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับที่สูงขึ้น คิดเป็นร้อยละ 86

อภิปรายผลการวิจัย

จากการดำเนินกิจกรรมทัศนศิลป์สร้างสรรค์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กออทิสติกในจังหวัดเชียงใหม่ ผ่านชุดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาองค์ประกอบด้านร่างกาย เช่น การตอบรับ การสัมผัส การเคลื่อนไหว การพัฒนาด้านจิตใจและอารมณ์ เช่น การติดต่อสื่อสาร และการปฏิสัมพันธ์กับ พี่เลี้ยง ผู้ปกครอง หรือบุคคลอื่น และการพัฒนาด้านสังคมของเด็กออทิสติก เช่น การสื่อสารกับผู้อื่น การขอความช่วยเหลือ และการแสดงความต้องการ

พฤติกรรมด้านร่างกาย กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมก่อนและหลังปฏิบัติกิจกรรมทัศนศิลป์สร้างสรรค์ ดังนี้ ด้านพฤติกรรมตอบรับมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 และด้านความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมอื่น ๆ ที่ผ่านมามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 และหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมทัศนศิลป์สร้างสรรค์ด้านพฤติกรรมตอบรับ มีระดับคะแนนค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 และความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมอื่นๆ ค่าระดับคะแนนเฉลี่ยระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.32

พฤติกรรมด้านจิตใจและอารมณ์ กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมก่อนและหลังปฏิบัติกิจกรรมทัศนศิลป์สร้างสรรค์ ดังนี้ กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมด้านการรับรู้อารมณ์ของตนเองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 พฤติกรรม การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.54 พฤติกรรมการผ่อนคลายอารมณ์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 พฤติกรรมการถ่ายทอดอารมณ์ของตนเอง และการถ่ายทอดความต้องการของตนเองอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีผลข้อมูลดังนี้ พฤติกรรมด้านการถ่ายทอดอารมณ์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 และพฤติกรรมการถ่ายทอดความต้องการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.22 และหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมทัศนศิลป์สร้างสรรค์ กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมด้านการรับรู้อารมณ์ของตนเองมีระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่นในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 การผ่อนคลายอารมณ์อยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 ด้านพฤติกรรมการถ่ายทอดอารมณ์ของตนเองอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 และพฤติกรรมการถ่ายทอดความต้องการของตนเองอยู่ในระดับมากที่สุดมีผลค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61

พฤติกรรมด้านสังคม กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมก่อนและหลังปฏิบัติกิจกรรมทัศนศิลป์สร้างสรรค์ ดังนี้ กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.34 และการแบ่งปันซึ่งกันและกันมีค่าเฉลี่ยในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 และหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมทัศนศิลป์สร้างสรรค์ กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.28 และการแบ่งปันซึ่งกันและกันมีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุดคือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.76

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

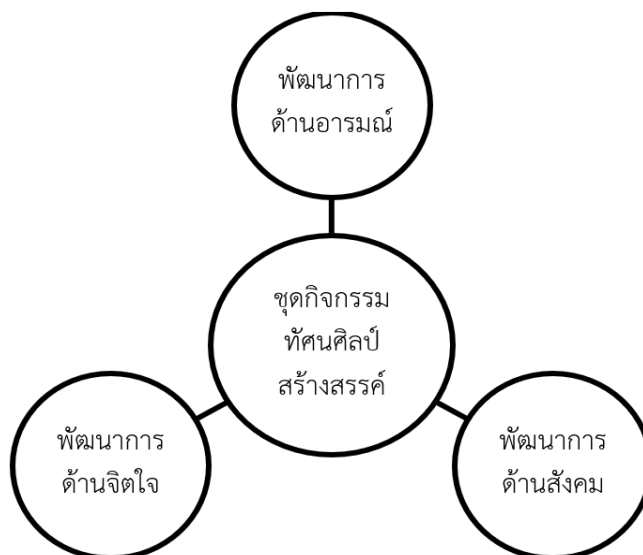
จากผลการวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่าชุดกิจกรรมทัศนศิลป์สร้างสรรค์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กก้อทิสติก สามารถพัฒนาพฤติกรรมทั้งร่างกายและจิตใจของเด็กก้อทิสติกไปในทางที่ดีขึ้น ดังนั้น โรงเรียน สถานสงเคราะห์ หรือมูลนิธิที่ดูแลเด็กก้อทิสติก ควรมีการประยุกต์กิจกรรมทัศนศิลป์สร้างสรรค์ไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตร รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการพัฒนาการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ ควรมีการส่งเสริมให้ใช้กิจกรรมศิลปะบำบัดเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กพิเศษโดยเฉพาะเด็กก้อทิสติก

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ควรมีการวิจัยประเด็นทัศนศิลป์สร้างสรรค์ให้กับเด็กกลุ่มพิการหรือบกพร่องทางร่างกายประเภทอื่น เพื่อศึกษาผลกระทบจากการใช้กิจกรรมด้านศิลปะบำบัดในมิติต่างๆ รวมถึงควรมีการสร้างเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์สร้างสรรค์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กก้อทิสติกในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง ผลการใช้กิจกรรมทัศนศิลป์สร้างสรรค์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กก้อทิสติกในสถานสงเคราะห์จังหวัดเชียงใหม่ ผ่านชุดกิจกรรมทัศนศิลป์สร้างสรรค์ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมีส่วนพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กก้อทิสติกในมิติต่าง ๆ ทั้ง พฤติกรรมด้านร่างกาย เช่น การตอบรับ หรือ การรับรู้ที่มีต่อสภาพแวดล้อมทั่วไป ความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมอื่น ๆ พฤติกรรมด้านจิตใจหรืออารมณ์ เช่น การตระหนักรู้อารมณ์ตัวเองและผู้อื่น การผ่อนคลายอารมณ์ การถ่ายทอดความรู้สึกของตนเองต่อผู้อื่น การถ่ายทอดความต้องการของตนเอง และพฤติกรรมด้านสังคม เช่น การทำงานร่วมกับผู้อื่นและการรู้จักแบ่งปันซึ่งกันและกัน

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กานดา ผาวงค์. (2549). ผลของกลุ่มศิลปะบำบัดที่มีต่ออาการทางลบของผู้ป่วยจิตเวช. ขอนแก่น: กลุ่มงานจิตวิทยา โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์.
- ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา. (2548). คู่มือออทิสติกสำหรับผู้ปกครอง. กรุงเทพฯ: cursภาลาดพร้าว.
- เพ็ญแข ลิ้มศิลา. (2540). เด็กออทิสซึม (Autistic Child). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- อนุพันธุ์ พงษ์พันธ์ขจี. (2553). ศิลปะบำบัด : ความเข้าใจที่ถ่องแท้ สู่การเยียวยาที่แท้จริง. กรุงเทพฯ: โรงพยาบาลสมิติเวชศรีนครินทร์.
- อรจิรา จะแรมรัมย์. (2562). ผลการใช้กิจกรรมศิลปะบำบัดในการส่งเสริมพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ของเด็กออทิสติก. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 6(1), 303-312.